

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ

CASA ΜΠΙΑΦΡΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 480

Γιώργος Σκαμπαρδώνης, *Casa Μπιάφρα*

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

και Γιώργος Σκαμπαρδώνης, Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Δεκέμβριος 2019

Κ.Ε.Τ. Γ750 Κ.Ε.Π. 917/19

ISBN 978-960-16-8582-3

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.400.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.45, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στον Στάθη Κοραχέιλη
και στον Λευτέρη Φωκά*

*Μια χειρόνα έχτισε
φωλιά στον πολυέλιαιο.*

Βάσκο Πόπα

Το βιβλίο αυτό είναι ένα επινοημένο μυθιστόρημα που ξετυλίγεται στο χρονικό πλαίσιο πραγματικών γεγονότων («Ιουλιανά» του 1965). Η δράση των ηρώων είναι πειραματική, φανταστική. Ωστόσο και όσοι ήρωες του βιβλίου πραγματικά υπήρξαν τότε και έδρασαν σχετικά, προφανώς το έκαναν διαφορετικά ή αρκετά διαφορετικά. Εδώ αναπτύσσονται δυνητικές εκδοχές που εμπνέουν την αφήγηση, η οποία σε κάποια σημεία ίσως εφάπτεται, αλλά δεν αντιστοιχεί επακριβώς στην ιστορική πραγματικότητα, που συνήθως κι αυτή επιδέχεται αρκετές προσεγγίσεις και ερμηνείες.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Πες μου πού γυρνάς

ΑΥΤΟΣ Ο ΨΗΛΟΣ, καστανός τύπος, είκοσι τριών χρόνων, με τα μελιά μάτια, τα γλυπτά ελληνικά πόδια και την ωραία καμάρα στο πέλμα, που 'ναι ξαπλωμένος στο ντιβάνι, μισοσκεπασμένος με το λευκό σεντόνι και με το δεξί του χέρι να στηρίζει το κεφάλι, είναι ο Βλάσης ο Φωκάς. Στο απέναντι μιντέρι γέρνει ο Πάνος ο Ζυρούκης, ο ξανθός ψηλέας με το μικρό, διαγώνιο σημάδι στο μέτωπο (από κάψιμο) κι ενδιάμεσα, στο πάτωμα, κοιμούνται ήδη στρωματσάδα τρία κορίτσια – είναι από δεκαεφτά ως είκοσι πέντε χρονών. Έχουνε όλοι φτιαχτεί με κονιάκ «Metaxa» τριών αστέρων αφού πρώτα ρίζανε μέσα χάπια «Ντοριντέλ» και «Κοντάλ», άλλες νύχτες ρίχνουνε «Μαντράξ» και «Βάλιουμ» δεκάρια. Η ώρα έχει πάει δύο το πρωί. Στα διπλανά δωμάτια του ισογείου, στα τρία του πρώτου ορόφου αλλά και στο μεγάλο ημιπύγαιο, κοιμούνται άλλοι καμιά δεκαριά, ίσως και παραπάνω, οι περισσότεροι στο πάτωμα.

Πάλι καλά απόψε – μια φορά ο Βλάσης, που 'ναι και ο ιδιοκτήτης του τριώροφου αυτού σαραβαλιασμένου νεοκλασικού, του πρώτου κοινόβιου της Θεσσαλονίκης, ξύπνησε κι είδε εξήντα άτομα μέσα εδώ, στην «Casa Μπιάφρα», από τα οποία είναι ζήτημα αν γνώριζε δυο ή τρεις. Κι έτσι γίνεται κάθε μέρα και νύχτα. Κόσμος πάει κι έρχεται. Φίλοι, γνωστοί γνωστών, περιπλανώμενοι, κυνη-

γημένοι, παράνομοι, φρικιά, ξαμολημένοι, χαμένα κορίτσια, χαμένα κορμιά, βιζιτούδες, ξεπεσμένες τραγουδίστριες κι απελπισμένοι. Όλοι οι ξέμπαρκοι κι όσοι κι όσες ξέμειναν από όνειρα ξεπεζεύουν εδώ, στην «Casa Μπιάφρα», οδός Δελφών και Αρτέμιδος γωνία. Όσοι είναι χωρίς προορισμό, χωρίς κρυψώνα. Την άλλη μέρα ή την παράλλη γίνονται καπνός, μετά ξανάρχονται. Κοιμήσου και φύγε. Φτάνουν καινούργιοι. Μετά εξαφανίζονται κι αυτοί. Χάνεται ο λογαριασμός. Το σπίτι είναι κάτι σαν το Μεταγωγών. Έχει, βέβαια, και ορισμένους που μένουν περισσότερο. Και μερικούς, λίγους, σταθερούς. Σχεδόν οικότροφους.

Ο Βλάσης, ζαλισμένος, ενώ σκεπάζεται καλύτερα με την κουβέρτα:

— Ρε συ, Πάνο, τι χρονιά έχουμε φέτος;

Εκείνος απαντάει ήδη μισοκοιμισμένος:

— 1965. Είναι δίσεχτη;

— Μέρα;

— Ξέρω γω... τέλη Μαΐου.

— Καλά, κλείσε το φως να κοιμηθούμε.

Η λάμπα κρέμεται απ' το ταβάνι με καλώδιο και φτάνει χαμηλά, ένα μέτρο απ' το δάπεδο.

Ο Πάνος σκύβει δίπλα χωρίς να σηκωθεί απ' το ντιβάνι, διότι βαριέται, πιάνει το ένα παπούτσι του ανάποδα, χτυπάει με τη μεριά του τακουινιού το γυαλί της λάμπας, που θρυμματίζεται μ' ένα παφ! Πέφτει σκοτάδι.

Αυτό γίνεται σχεδόν κάθε βράδυ. Κανείς δεν έχει το κουράγιο να σηκωθεί να σβήσει το φως κανονικά, απ' τον διακόπτη. Αύριο, όπως και κάθε μέρα, ο Πάνος –που είναι και ψηλός– θα κλέψει πάλι μια λάμπα από την είσο-

δο κάποιας πολυκατοικίας και θα τη βιδώσει εδώ στο ντουί, για να την ξανασπάσουνε αργά τη νύχτα με το παπούτσι.

Η εξώπορτα της Μπιάφρας χτυπάει κατά τις εννιά το πρωί. Ο Βλάσης έχει ξυπνήσει πριν από κάνα εικοσάλεπτο και χουζουρεύει. Ακούει βήματα και μουρμουρητά από διάφορες φωνές αντρικές και γυναικείες στην κουζίνα, στο πάνω πάτωμα και στο ημιυπόγειο. Σηκώνεται, βάζει ένα άπλυτο πουκάμισο πάνω απ' το σλιπ και πάει κι ανοίγει. Μπαίνει ο Κρέων ο Μπόλιακας ή Αράγιστος. Τριάντα κάτι, μέτριο ύψος, γεροδεμένος-τανκ, με δέρμα σταρένιο προς το σοκολατί, σκούρα καφέ μάτια διατηρητικά κι επιφυλακτικά, μαυρομάλλης με καινούργια μπλε, γυαλιστερή κουστούμα, πουκάμισο καθαρό, φουλάρι μουσταρδί, λαχουράτο, και την πίπα από βελανιδιά στο στόμα. Φρεσκοξυρισμένος και χτενισμένος άψογα – αφήνει δυσανάλογα περισσότερα μαλλιά στα πλάγια για να κρύψει τον λοβό απ' το δεξί του αυτί που του το έφαγαν, μικρό, τα ποντίκια ενώ κοιμόταν κι απέμεινε μισό. Γι' αυτό και όσοι τολμούν, ελάχιστοι κι όχι μπροστά του, τον λένε και Ποντικοφαγωμένο. Μοσχομυρίζει τώρα, αλλά πολύ διακριτικά, σαπούνη και κολόνια «Pino Silvestre». Ο Βλάσης τον περνάει δίπλα στην κουζίνα, όπου δυο κορίτσια, γύρω στα δεκαεφτά, που δεν τα ξέρει, πίνουν ελληνικό καφέ και καπνίζουν «Pallas» φίλτρο. Ο Αράγιστος κάνει νόημα στον Βλάση να στείλει τα κορίτσια έξω, σε άλλο δωμάτιο. Εννοεί πως θέλει να του πει κάτι εμπιστευτικό.

Ο Βλάσης πάει, βάζει ένα παντελόνι, γυρίζει και φτιάχνει δυο κρύα, δυνατά φραπέ στα γρήγορα, που 'ναι της

μόδας. Κάνει νόημα στα κορίτσια και κάθονται μόνοι τους στο τραπεζάκι, δίπλα στο παράθυρο. Ο Κρέων:

— Πόσο κόσμος έχεις αυτή τη στιγμή εδώ μέσα;

— Ξέρω γω; Καμιά τριανταριά.

— Καθάρισε, ρε συ, και για μας κανένα κορίτσι...

— Όποτε θες... Αλλά σε αφήνουνε οι δουλειές ν' ασχοληθείς με τίποτα πιο σοβαρό;

— Σωστά τα λες. Βέγγος κατάντησα.

Πίνει μια γουλιά καφέ, ξανανάβει την πίπα του που έσβησε και λέει:

— Λοιπόν, άκου. Σου έχω μια δουλειά. Καλά λεφτά κι όχι πολύ επικίνδυνη. Ξέρεις τι είναι η «ESSO PAPPAS»;

— Να το πάλι. Ακόμα δεν ξυπνήσαμε... Περίμενε να ρίξω λίγο νερό στο πρόσωπο ν' ανοίξει ο εγκέφαλος.

Ο Βλάσης πάει στην τουαλέτα και νίβεται επίμονα, να ξυπνήσει. Σκουπίζεται ήρεμα, ήσυχα, για να γυρίσει στην πραγματικότητα. Ξαναμπαίνει στην κουζίνα.

— Λοιπόν, τι έλεγες; Πώς το είπες αυτό, Έσο-Μέσο...

— Καλά, ρε, πού ζεις; Για την «ESSO PAPPAS» σου μιλάω. Λοιπόν. Είναι το πιο μεγάλο διυλιστήριο στον κόσμο και το φτιάχνει ο Ελληνοαμερικάνος ο Τομ Πάππας στα Διαβατά. Τεράστια ιστορία. Θα σ' τα πω πιο λιανά μετά.

— Εντάξει, κάτσε να συνέλθω πρώτα. Σ' έχει φάει το άγχος.

Πίνουνε τον μισό καφέ, τρώνε και από δυο κουλουράκια που έχει στο τραπέζι μέσα σ' ένα βάζο.

— Λοιπόν... Απ' το διυλιστήριο που στήνουν στα Διαβατά ξεκινάνε να φτιάχνουν έναν υπόγειο αγωγό που θα κουβαλάει βενζίνη ως κάτω στο λιμάνι, στις αποθήκες

της «ESSO». Αρκετά χιλιόμετρα απόσταση. Εμείς, επειδή το ξέρουμε κι είμαι μέσα στα κόλπα, σ' ένα μέρος ερημικό, κάπου στη μέση της διαδρομής, μέσα στα χωράφια, θα ανοίξουμε μια τρύπα στον μεγάλο σωλήνα, θα κολλήσουμε μια βάνα και θα κλέβουμε όποτε θέλουμε καύσιμο. Η βενζίνη θα τρέχει μέσα απ' τον δικό μας αγωγό κάνα χιλιόμετρο παρακάτω και θα βγαίνει σε άλλη βάνα, μέσα σ' ένα βενζινάδικο, σε έναν επαρχιακό χωματόδρομο...

— Κι εγώ τι θα κάνω;

— Κάνε υπομονή. Λοιπόν... Ξέρω ότι έχεις δίπλωμα οδήγησης, σε έχω δει να οδηγάς κάτι σαράβαλα.

— Ναι... Άσε να πιω ακόμα λίγο καφέ για να καταλαβαίνω τι λες. Ν' αρχίσουν να δουλεύουν όλα τα γρανάζια.

— Πιες...

Ο Βλάσης ανάβει ένα τσιγάρο «SANTE». Ρουφάει και μερικές γουλιές απ' το ποτήρι.

— Θα εκπαιδευτείς καμιά δυο μέρες στα φορτηγά τα δικά μας, σαν οδηγός, και μετά θα πηγαίνεις, μέρα πάντα, ποτέ νύχτα, θα οδηγάς, κανονικά, ήρεμα, με το βυτίο στο δικό μας το βενζινάδικο, μέσα στα χωράφια. Κι ενώ θα φαίνεται ότι αδειάζεις βενζίνη εκεί, εσύ θα γεμίζεις το βυτίο απ' τη δική μας τη βάνα και μετά θα το πηγαίνεις και θα το ξεφορτώνεις σε άλλα βενζινάδικα που θα σου έχω πει ποια είναι από πριν.

— Κι αν με πιάσουνε;

— Θα σου έχω εγώ έτοιμα τιμολόγια, ψεύτικα, με όλα τα τυπικά, απ' την «ESSO». Και μαϊμού δίπλωμα φορτηγού. Βυτίου. Κι έχουμε και τον βουλευτή δικό μας. Και

το κόμμα. Όλη την ΕΡΕ από κοντά. Και να σε μαγκώνουνε, θα σε βγάξω έξω σε μισή ώρα.

— Δεν είμαστε για τέτοια.

— Ρε, εσύ απλώς θα γεμίζεις και θ' αδειάζεις το καύσιμο και θα φεύγεις. Μπορεί να κάνεις δυο, τρία δρομολόγια τις μέρες που θα σου λέω. Το πιο βασικό είναι να μην μπλεχτείς σε κάνα μελέ στον δρόμο, σε κανένα ατύχημα... μην τραβήξεις την προσοχή. Αλλά μέχρι να τελειώσει, να χτιστεί η «ESSO», να τελειώσει ο αγωγός και ν' αρχίσει να τρέχει το πετρέλαιο, θα κάνουμε προπόνηση με άλλη κομπίνα. Με τα κανονικά μας φορτηγά, όχι με τα βυτία. Άλλες μπίζνες εκεί στα διυλιστήρια που τα στήνουνε τώρα. Ωραίες δουλειές, έξυπνες.

— Με πήρες μονοπεταλιά...

Ο Αράγιστος ξανανάβει την πίπα του – εκείνη τη στιγμή μπαίνει στην κουζίνα ο Πάνος ο Ζυρούκης. Φοράει ένα φαρδύ τσαλακωμένο παντελόνι, κασκορσέ και καφέ πλαστικές σαγιονάρες. Αγουροξυπνημένος, μόλις είχε ρίξει λίγο νερό στο πρόσωπο. Τα μαλλιά του, καστανόξανθα, άπλυτα, φτάνουν ως κάτω στα νεφρά.

Βλέπει τον Μπόλιακα και λέει:

— Καλώς τον μπίζνεσμαν... Τι κομπίνες θα κάνουμε, Κρέων, σήμερα;

— Ξύπνα απ' τη μαστούρα και θα σου πω. Και κάνε πρώτα μια φούσκα με τη μύξα σου.

— Κάτσε να ψήσω καφέ, να συνεφέρω... Ωραίο φουλάρι, ρε Αράγιστε. Και κοστούμε τσίλικο. Από πού το πήρες, απ' τα παλιατζίδικα στο Βαρδάρι; Δεν φοράς κανένα μοντέρνο, με καμπάνα παντελόνι, μεσάτο, με κοψίματα πίσω;

— Αυτά είναι για σας τους γιεγιέδες. Και αν θες να ξέρεις, απ' το «Carnaby» το πήρα, την μπουτίκ, γωνιά Τσιμισκή με Μητροπολίτου Ιωσήφ. Πανάκριβο.

— Ωραίο... Στολή της δουλειάς. Και κάλτσα άψογη, βλέπω... Και πατούμενο παντοφλέ. Μαλακό. Με γλώσσα.

Τότε ήταν που ακούστηκαν από κάπως μακριά οι φοβερές τσιρίδες.

Πετάγονται απ' την κουζίνα όλοι έξω, συν μερικοί άλλοι από τα δωμάτια. Βγαίνουνε από την Μπιάφρα στον περίβολο. Απέναντι απ' τον δρόμο, διαγώνια δεξιά, είναι η ταβέρνα «Το Σουέζ», κλειστή τέτοια ώρα, πρωινιάτικα, και απ' τις δυο μεριές απλώνεται ο τενεκεδομαχαλάς, τα Καραγάτσια. Ο ορισμός της μιζέριας. Αυθαίρετα όλα, χαμοκέλες. Και η φασαρία γίνεται στην παράγκα της Σαλώμης – η τρίτη δεξιά, πάνω στον χωματόδρομο της Δελφών. Πέφτει άγριο ξύλο κι έχουνε μαζευτεί διάφοροι γείτονες και διερχόμενοι. Η Σαλώμη είναι δεκαέξι χρονών, η πρώτη φανερή τραβεστί στη Θεσσαλονίκη. Πολύ όμορφο και εύθραυστο πλάσμα. Ντύνεται κορίτσι από δέκα χρονών, την έχει από μέσα της τη χάρη. Σταμάτησε το γυμνάσιο στην τρίτη τάξη, γιατί την πείραζαν συνέχεια τα παιδιά, και μένει σπίτι, μαγειρεύοντας και φροντίζοντας τον αδερφό της τον Παντελή, που είναι εντελώς στρείτ, είκοσι πέντε χρονών και πολύ δυνατό παιδί: όμορφος, με ωραίο γυμνασμένο σώμα, τσαχπίνικα γκριζα μάτια και μακριά ματόκλαδα. Ο Παντελής δουλεύει παγοπώλης, έχει ένα κάρο μ' ένα ψωράλογο και παίρνει κολόνες πάγο απ' τον «Τσακιράκη», στη Χαριλάου, και τον μοιράζει στις γειτονιές. Κάνει και διάφορες κλεψιές για κάνα

εξτραδάκι. Είναι απόφοιτος χασικλής κι έχει μεγάλο πάθος με τα περιστέρια – το ίδιο μεράκι, ανάμεσα σε άλλα, που έχει κι ο Αράγιστος. Ο Παντελής έχει στήσει έναν περιστερώνα πάνω στο πλινθόκτιστο σπιτάκι τους, στο ταρατσάκι, κι όποτε δεν δουλεύει και δεν αλητεύει, ασχολείται με τα πουλιά. Είναι φημισμένος περιστεράς. Και απ' ό,τι λένε εκεί γύρω τώρα οι γείτονες, έχει συμβεί το εξής: Έφυγε ο Παντελής με μια κοπέλα για τρεις μέρες στις Σέρρες όπου μένει εκείνη κι είπε στη Σαλώμη να προσέχει τα περιστέρια. Αλλά αυτή δεν τα αγαπάει, φοβάται τα πουλιά και τα έντομα, ό,τι πετάει, έχει φοβία και τα 'διώξε όλα – μόνο τα πουλιά των αντρών αγαπάει, όπως λέει ο Παντελής. Ξεπάτωσε, λοιπόν, τα πατάρια και τα ράφια, τις φωλιές, έπλυνε από παντού τις κουτσουλιές και μετέτρεψε το κουμάσι σε εκκλησάκι, γιατί έχει μανία και με τα χριστιανικά. Γέμισε τον περιστερώνα με κεριά και με εικονίτσες αγίων, καντήλια και τέτοια και φόρεσε στη σκεπή έναν ξύλινο σταυρό. Με το που φτάνει ο Παντελής ύστερα από ένα τριήμερο και βλέπει το εκκλησάκι και τα περιστέρια πουθενά, διωγμένα, τρελάθηκαν και βάλθηκε να δέρνει τη Σαλώμη με χαστούκια και με τη ζωστήρα, να τη σκοτώσει. Να της σκίξει τα γυναικεία ρούχα, τις κιλότες και τις νάιλον κάλτσες. Τσιρίζει τώρα εκείνη με κοριτσιίστικη φωνή, κλαίει και φωνάζει να φέρουν την Αστυνομία.

Ο Κρέων, παλιός Καραγατσιώτης, βγαίνει απ' το πλήθος μαζί με τον Βλάση και μπαίνει μόνος του στο σπίτι να ησυχάσει τον Παντελή, να γλιτώσει τη Σαλώμη. Απέξω είναι το κάρο και δίπλα δεμένο με σκοινί το άλογο. Ο Αράγιστος τρυπώνει σκύβοντας απ' το πορτάκι μέσα στη

χαμοκέλα, ένα δωμάτιο και μια κουζίνα όλα κι όλα. Εκεί ζούνε τα δυο αδέρφια. Το δάπεδο στρωμένο με λάσπη κι άχυρο και αποπάνω με παλιομουσαμάδες. Στη γωνία μια σκάφη και μέσα ένας τρίφτης από κανναβατσότριχα. Μια σομπίτσα μαντεμένια, στρόγγυλη, σβηστή, με στραβά μπουριά. Στους πλίθινους τοίχους σκαλωμένες δεκάδες εικονίτσες αγίων, Παναγιές και σταυροί. Στο ταβάνι, στη γωνία, κρέμεται καντήλα αναμμένη και από πίσω εικόνα του Άι Δημήτρη. Η Σαλώμη, που είναι τώρα ριγμένη πάνω στο παλιοντίβανο, τσιρίζει ματωμένη, κρατάει στο κεφάλι της ένα μαξιλάρι κλαίγοντας και ο αδερφός της τη βαράει με μια στρατιωτική ζωστήρα στη ράχη και στα πόδια. Άσκημα, για σκοτωμό.

Ο Κρέων μέσα στη φασαρία παρατηρεί, σε κλάσματα, ότι η Σαλώμη, παρότι αγοράκι, έχει θηλυκή σωματική κατατομή, υπέροχο δέρμα και φοράει γυναικείο ροζ κιλοτάκι, σκισμένο πια. Δεν μπορεί να αποφύγει ο Αράγιστος τον πειρασμό να ρίξει ένα φευγαλέο βλέμμα σ' αυτόν τον γυμνό, προκλητικό, νεανικό πισινό που λευκάζει. Λέει επιτακτικά:

— Παντελή, φτάνει. Θα το σκοτώσεις το παιδί.

Και τον σφίγγει δυνατά από πίσω, απ' τις πλάτες, τον μπλοκάρει.

Εκείνος σταματάει ξαφνικά. Ο Κρέων έρχεται από μπροστά με αυτοπεποίθηση και του παίρνει αργά τη ζώνη απ' τα χέρια, λέγοντας:

— Ηρέμησε. Έκανε ένα λάθος το παιδί. Εντάξει. Άσ' τη. Μη μας πεθάνει κιόλας.

Τον πιάνει απαλά και τον καθίζει ήρεμα στο άλλο ντιβάνι, απέναντι.

Εκείνος ησυχάζει κάπως γιατί έχει και ξεχωριστό σεβασμό προς τον Κρέοντα, όπως κι όλος ο κόσμος εδώ πάει πονεμένος κι αγέρωχος και ξαπλώνει ελαφρώς πλάγια στο άλλο ντιβάνι ανασαίνοντας βαριά. Μετά βγάζει απ' την τσέπη ένα πακέτο τσιγάρα «Ματσάγγος», σχεδόν γεμάτο με στριφτά τρίφυλλα, έτοιμα.

Ο Κρέων:

— Και για τα περιστέρια μη στεναχωριέσαι. Θα σου δώσω εγώ τζάμπα καμιά δεκαριά βούτες απ' τις δικές μου. Και πέντε μπαλούξανθα. Να κάνεις συρμαγιά. Και μόλις ξαναφτιάξεις το κουμάσι, θα γυρίσουν και κάποια απ' αυτά που σου 'φυγαν. Θα ξαναρθούνε μόνα τους.

Ο Παντελής χαλαρώνει σιγά σιγά. Καπνίζει, ντουμανιάζει και κοιτάζει πλάγια, εξοργισμένος ακόμα, τη Σαλώμη, που κλαίει βουβά πάνω στο μαξιλάρι.

Ο συνοικισμός Καραγάτσια είναι μπερδεμένες λαμαρινοϊστορίες. Γύρω στα τριακόσια χαμόσπιτα, όνειδος και ουλή της πόλης. Εδώ κατέληξαν πρόσφυγες από διάφορες φάσεις της Ιστορίας κι άλλοι φτωχοί και κατατρεγμένοι, όλη η δυστυχία των τελευταίων πενήντα χρόνων, κι έστησαν αυθαίρετα αυτές τις παράγκες με ό,τι βρήκαν και με ό,τι μπόρεσαν. Παλιοί και νέοι πλάνητες, ανταρτόπληκτοι, κυνηγημένοι κομμουνιστές, ημιπαράνομοι, Παυλοκαταραμένοι και απελπισμένοι. Ανάκατοι όλοι.

Ο Βλάσης και ο Κρέων περπατούνε αργά ανάμεσα σ' αυτόν τον λαβύρινθο κουβεντιάζοντας και παρατηρώντας το βασίλειο της κατάπτωσης και της ένδειας. Ελίσσο-

νται μέσα από στενά, χωμάτινα δρομάκια, χυμένα νερά, ξεραμένες σαπουνάδες, κοινές αυλές και αγριόχορτα – ο Κρέων:

— Ξέρεις, όταν φτιάχνουνε μια τέτοια χαμοκέλα, πρώτα στήνουν την ντουλάπα και μετά σηκώνουνε γύρω γύρω το σπίτι.

— Γιατί;

— Γιατί τα φτιάχνουνε τόσο μικρά, ένα ή δυο δωματιάκια, και μετά η ντουλάπα δεν χωράει να μπει απ' την πόρτα. Γι' αυτό τη στήνουν από πριν. Τα χτίζουνε με πλιθιά, με τενεκέδες από τυρί, τσίγκους, με κόντρα πλακέ, χωρίς σουβά, με λάσπη και άχυρο, με ό,τι βρούνε. Φτιάχνουνε στέγες από πισσόχαρτο. Τρώγλες όλα.

Ο Βλάσης, όπως κάθε φορά που μπαίνει εδώ μέσα, στα Καραγάτσια, συνοικισμό που πήρε το όνομά του απ' τις πολλές φτελιές που φυτρώνουν στην περιοχή (τούρκικα: καραγάτς), παρατηρεί το οικτρό περιβάλλον και τα χαμόσπιτα. Μια περιοχή που πριν είχε ακόμα περισσότερους πρόσφυγες και ήταν πολύ χειρότερη, το Ουζείρ-μπέη, που έφτανε ως κάτω στο «Έξι», στα παλιά τολ της Μαρτίου, κατάλοιπα στρατοπέδου και στάβλοι αλόγων του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Τα Καραγάτσια είναι η γλεύη που απόμεινε απ' το Ουζείρ, κάτι σαν μαχαλάς της Κόλασης.

Ο Βλάσης βλέπει γύρω το θέαμα που έχει δει τόσες φορές.

Καλυβάκια τενεκεθένια και πλινθόκτιστα. Υπαίθρια πλυσταριά με σκάφες, μπακιρένια καζάνια, κόσκινα, πατόφτυαρα, μπουγάδες κρεμασμένες σε σκοινιά. Λάσπη, υγρά ρυάκια, χωμάτινες αυλές, τσουνκίδες, άναρχες κλη-

ματαριές. Γκιούμια, στάμνες, χολερές γλάστρες με ντάλιες ή βασιλικούς – ανάμεσα στα φυτά και μερικές, αδέξια κρυμμένες, χασισιές. Κλουβάκια με καρδερίνες ή σκαθιά, κρεμασμένα σε σημεία που να μην τα φτάνουν οι γάτες. Μικροί, τούρκικοι απόπατοι έξω απ' τα χαμόσπιτα, στις αυλές, μερικοί κοινοί, για δύο οικογένειες. Κάποιες τρώγλες έχουνε κοτέτσια με κότες. Πού και πού κρεμασμένη καμιά μαδημένη ελληνική σημαία. Συστάδες από καλαμιές και λιγούστρα και παλιά μπουριά, πεταμένα. Γάτες χοντρές, καλοθρεμμένες απ' τα πολλά ποντίκια που οργιάζουν μέσα κι έξω απ' τα σπιτάκια έχοντας λαγούμια παντού. Δεν αναφέρει, βέβαια, λέξη περί ποντικών ο Βλάσης, θέμα ευαίσθητο για τον Κρέοντα, που τα τρωκτικά, ένα βράδυ, όταν ήταν μικρό παιδί, του μάσησαν σιγά σιγά, γλυκά γλυκά κι ανεπαίσθητα το ένα του αυτί ενώ κοιμότανε.

Γύρω το μέρος μυρίζει άνοιξη, ανάγκη, καπνοτηγανόλαδο, αδιέξοδο και απελπισία. Περπατώντας έρχονται στη μύτη τους και φεύγουν μυρωδιές από βραστής πατάτες και δάφνη, αλλού από καμένη ζάχαρη ή τηγανητές σαρδέλες.

Από ένα τρανζιστοράκι, μέσα από κάποια απροσδιόριστη χαμοκέλα, μισοακούγεται μια διαφήμιση του «Ραζή» και μετά ο Πάνος Γαβαλάς να τραγουδάει:

*Άμα θες να φύγεις, φύγε,
άμα θες να κλάψεις, κλάψε ...*

Περνάει ένας μπόμπιρας με μπαλωμένο παντελόνι, σκονιί αντί για ζώνη, κοντοκουρεμένος και με τεράστια

αυτιά. Τους κοιτάζει και γελάει χωρίς να φοβάται το μέλλον.

Κάποιος ξινόγερος, σερσερής, με ραβδωτές, φθαρμένες πιτζάμες και μαύρα παπούτσια από καουτσούκ, χωρίς κάλτσες, χλομός, στο χρώμα της καθαρισμένης πατάτας, σαβανομάχος, βγαίνει από μια τρύπα να χαιρετίσει τον Κρέοντα. Εκείνος:

— Τι έγινε, μπαρμπα-Ευθύμη; Πώς πάμε;

Κι ο γέρος ειρωνικά:

— Εντάξει, εντάξει. Από τη μέση και πάνω είμαι χάλια. Πλεμόνια, καρδιά, σκώτια, όλα είναι άσ' τα να πάνε... Αλλά από τη μέση και κάτω είμαι πολύ καλά. Σαν μωρό. Χέζομαι, κατουριέμαι...

— Υπομονή, υπομονή...

— Και η γυναίκα μου είναι βαριά άρρωστη. Έχει πολύ πυρετό. Μάιος και κάνει κρύο, κρύο. Να μας φέρεις καμιά σόμπα, κύριε Κρέων. Κρυώνουμε.

— Εντάξει, θα το κοιτάξω.

Προχωρούνε παρακάτω.

Ο Αράγιστος:

— Για να μπεις σ' ένα καλύβι απ' αυτά, πρέπει να σκύψεις. Και μέσα δεν έχουνε πόρτες αλλά χωρίσματα με κουρελούδες ή με τσουβάλια.

— Ξέρω, έχω μπει.

— Τα περισσότερα ταβάνια στάζουνε όταν βρέχει. Μου 'λεγε κοροϊδευτικά ένας Καραγατσιώτης προχτές: «Όταν βρέχει, βγαίνουμε έξω απ' το σπίτι για να μη βραχούμε». Είναι τριακόσιες οικογένειες. Προσπαθώ μέσω του κόμματος να τους φτιάξουμε έναν οικοδομικό συνεταιρισμό και να μοιραστούνε μικρά εργατικά διαμερίσματα στον

Φοίνικα. Πενήντα χιλιάρικα το ένα, πληρωτέα σε δεκαπέντε χρόνια και παραπάνω. Καλή ευκολία. Τους πονάω τους Καραγατσιώτες, το ξέρεις ότι εδώ μέσα μεγάλωσα.

Ο Βλάσης:

— Ούτε ηλεκτρικό δεν έχουνε οι άνθρωποι. Με γκαζιέρες τη βγάζουνε και με γκαζόλαμπες. Με μαγκάλια και πριονιδόσομπες.

Μια τρελή γιαγιά με ροζ κομπινεζόν χτενίζεται παραμιλώντας μόνη της δίπλα σ' έναν φράχτη.

Χωραφιάρικα σκυλιά, περιπλανώμενα, γαβγίζουν χωρίς όρεξη.

Δυο σπιτάκια πιο κει, βλέπουνε πέντ' έξι κοκόρια περήφανα, δυνατά, ένα σε κάθε κλουβί. Καθώς ο Βλάσης τα παρατηρεί, λέει ο Κρέων:

— Αυτός, ο Στέργιος ο Λαρίγγας, τα τρέφει για κοκορομαχίες...

— Γίνονται και κοκορομαχίες;

— Αν γίνονται λέει... και με βαριά στοιχήματα. Αλλά κρυφά. Σε κλειστό κύκλο. Στους αγώνες έρχεται κόσμος απέξω, από μακριά. Διάφοροι φορτωμένοι, για να ποντάρουνε. Όμως έχει και φανατικούς που παίζουνε ψιλόγια.

Παραπέρα γέροι χλομοί, ρουφηγμένοι και μεσήλικες άνεργοι κάθονται και παίζουν τάβλι σε μικρά σκαμνιά ή κοιτάζουν το άπειρο – όλοι χαιρετούν τον Κρέοντα με δυνατή φωνή ή μ' ένα νεύμα:

— Γεια σου, Αράγιστε.

— Γεια σου και σένα, Στραβονούχη.

Φαίνεται να είναι εδώ σαν ένα είδος ανεπίσημου αρχηγού. Τους νιώθει. Τους ξέρει όλους, έναν έναν, τις γυναί-

κες, τις πεθερές και τα παιδιά τους. Με τι ασχολείται ο καθένας. Τι ανάγκες έχουν. Είναι δικός τους. Ίδιο νταμάρι. Λέει:

— Σ' έφερα από εδώ στον τενεκέ μαχαλά να περπατήσουμε, να μιλήσουμε πιο ήσυχα. Τον Ζυρούκη δεν τον πολυεμπιστεύομαι. Και δεν θέλω να ακούσει κανείς από εκεί μέσα, απ' το σκυλλοί της Μπιάφρας, τι κουβεντιάζουμε. Ούτε λέξη.

— Εντάξει.

Ενώ συνεχίζουν να προχωρούν ανάμεσα στις τρώγλες, ο Κρέων συμπληρώνει, κρατώντας στο δεξί την πίπα:

— Ο αγωγός βενζίνης που σου έλεγα, στην «ESSO», είναι ίσως η τελική φάση. Και το θέμα βέβαια είναι πολύ πιο μεγάλο, τεράστιο. Εσύ δεν καταλαβαίνεις ακόμα και δεν σε νοιάζει. Πάντως έλα μεθαύριο το πρωί απ' το σπίτι να κουβεντιάσουμε. Να ανεβούμε στην ταράτσα, να κάνουμε μια πεταξιά τα περιστέρια μου και να μιλήσουμε.

— Τι ώρα;

— Έλα κατά τις δέκα το πρωί. Και κόψε τη μαστούρα με τα χάπια αποβραδής. Να πίνεις γαλατάκι εβαπορέ.

— Θα μου πεις πάλι για κείνον τον Ελληνοαμερικάνο που ανέφερεις; Τι μπουζί φοράει αυτός;

— Δεν έχεις ακούσει τίποτα για τον Τομ Πάππας; Είναι περίπτωση. Ελληνάκι, γεννήθηκε σ' ένα χωριό στη Μεσσηνία. Θωμάς Παπαδόπουλος το κανονικό του όνομα. Τεσσάρων χρονών πήγανε οικογενειακώς στο Αμέρικα. Σπούδασε εκεί, στο πανεπιστήμιο. Ο αδερφός του είναι μέγας δικαστικός. Αυτός μπήκε στις επιχειρήσεις. Μετά έγινε εφοπλιστής. Πολύ χρήμα. Δούλεψε και στη CIA. Χρηματοδοτεί τους Ρεπουμπλικάνους. Κάνει παρέα

με τον Αιζενχάουερ και τον Νίξον – αν σου λένε τίποτα αυτά τα ονόματα. Μπλέκεται με την πολιτική...

— Και πώς βρέθηκε να κάνει επιχειρήσεις στη Θεσσαλονίκη;

— Θα 'χει τους λόγους του. Κάτι θα ξέρει. Και δεν κάνει απλές μπίζνες... Στήνει εδώ τη μεγαλύτερη επιχείρηση στον κόσμο.

Περπατούν για λίγο σιωπηλοί. Καθώς βγαίνουν σχεδόν απ' τα Καραγάτσια, ο Βλάσης ρωτάει:

— Τελικά τι έγινε με τη Σαλώμη; Τη γλίτωσε;

— Τη σώσαμε. Ησύχασε κι ο αδερφός της ο Παντελής. Μαλάκωσε. Τι να πω. Βγάζεις άκρη με δαύτους;

Ο Γιάννης Βεντήρης, εκδότης της εφημερίδας *Μακεδών*, ο επονομαζόμενος Γρύπας λόγω της ευφυΐας και της ευελιξίας του, κάθεται στο μεγαλοπρεπές γραφείο του, στις εγκαταστάσεις του συγκροτήματος, Τσιμισκή 93, στον έβδομο όροφο. Το εξαιρετικά μοντέρνο κτίσμα, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Θάνου Μακρή, με όλη την πρόσοψη από γυαλί και ανάγλυφα δύο ενσωματωμένα έργα του γλύπτη Απάρτη, την «Ιπτάμενη είδηση» και το «Μακεδονία με πυρσό», εγκαινιάστηκε τον Ιούνιο του 1954. Στα εγκαίνια παρέστησαν ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο Σοφοκλής Βενιζέλος και άλλοι επίσημοι. Ο Γρύπας είναι μετρίου αναστήματος, αλλά μεγαλοπρεπής, λίγο ευτραφής, καλοξυρισμένος και παρά τα πενήντα έξι του χρόνια έχει ακόμα λείο πρόσωπο τρυφηλού Ρωμαίου, γαλανά μάτια και ερωτικό στόμα. Φοράει καστανό κοστούμι και κιτρι-

νωπή γραβάτα, καπνίζει πούρο «Montecristo» και μελετάει τις σημερινές (26 Μαΐου 1965) αθηναϊκές και λαρισαϊκές εφημερίδες – απέναντι, στον πέτσινο μαύρο καναπέ, ξαπλώνει το αγαπημένο του σκυλί ράτσας μαλτζέ, η Ντεμιλέ.

Χτυπάει το τηλέφωνο και τον ειδοποιούν απ' τη ρεσεψιόν πως το ραντεβού του έχει έρθει. Δίνει εντολή να οδηγήσουν τον επισκέπτη επάνω, εδώ, στο γραφείο του. Μετά σηκώνεται αργά και περιμένει έξω απ' την πόρτα.

Απ' το ασανσέρ βγαίνει ο Αμερικανός, δύο σούπερ γυμνασμένοι και προφανώς ένοπλοι μπόντιγκαρντ και ο Λευτέρης ο Δόβενας, οδηγός και εξ απορρήτων του Βεντήρη, γύρω στα πενήντα, κανονικού ύψους, μελαχρινός, με αρχή φαλάκρας.

Ο Γρύπας υποδέχεται θερμά τον ξένο, που μιλάει άπταιστα ελληνικά με δυσδιάκριτη προφορά.

— Καλώς τον κύριο Μπέρνταμ. Καλώς ήρθατε.

— Καλημέρα. Καλώς σας βρήκα.

Ενώ τον περνάει στο γραφείο, ο ξένος κάνει νόημα στους δύο άντρες του να μείνουν έξω απ' την πόρτα και να τον φυλάνε. Ο οδηγός του Βεντήρη ξαναπαίρνει το ασανσέρ.

Ο Γρύπας δείχνει την πολυθρόνα μπροστά στο γραφείο του και κάθεται στη μεγαλοπρεπή περιστρεφόμενη δική του.

— Θα πιείτε καφέ; Τσάι; Αναψυκτικό;

— Μια μπύρα, αν γίνεται. Κι ευχαριστώ που στείλατε τον οδηγό και το αυτοκίνητό σας να με φέρει απ' το αεροδρόμιο. Δεν περίμενα, βέβαια, ότι θα είναι μια τόσο εντυπωσιακή «Κάντιλακ».